

Д.е.н Мельник В.І., к.е.н. Погріщук Г.Б.

Вінницький інститут економіки Тернопільського національного економічного університету, Україна

Багаторівневність категорії конкурентоспроможності в умовах трансглобалізаційних процесів

Глобалізаційні трансформації суттєво впливають на процес формування конкурентоспроможності будь-яких економічних систем, незалежно від їх ієрархічного рівня. Розвиток глобальної економіки вимагає формування нового конкурентоспроможного середовища на макро- та мікрорівні. Враховуючи нерівномірність розвитку країн та окремих регіонів світу проблеми глобальної взаємозалежності посідають одне з найвагоміших місць в сучасних економічних дослідженнях.

Конкуренція і лідерство були й залишаються рушійними силами розвитку в ринковому середовищі, але його трансформація (перехід від досконалої до недосконалої і тоді до глобальної конкуренції) видозмінює методологію аналізу: диференційовані макро-, мікро-, функціональні підходи змінює інтегративний [1, с.516].

Конкурентоспроможність характеризує міру відповідності окремого класу об'єктів певним ринковим потребам: пропозиції (продукції, товару, послуг) – попиту, підприємства – можливості забезпечити конкурентні переваги для досягнення поставлених цілей, країни – економічній і соціальній моделі.

Таким чином, при комплексному підході та використанні принципу ієрархічного формування і забезпечення рівнів конкурентоспроможності у всіх ланках національної господарської системи процес забезпечення конкурентоспроможності можна сформулювати в такий спосіб: на макрорівні

створюються передумови для формування конкурентоспроможності на мезорівні, на мезорівні безпосередньо створюється умови для формування конкурентоспроможності на мікрорівні, а отже, макрорівень опосередковано впливає на конкурентоспроможність мікрорівня. Фактично відбувається складний процес нагромадження конкурентних переваг від макро- до мікрорівня [2, с.252].

Враховуючи багатогранність конкурентоспроможності, дану категорію доцільно розглядати на таких рівнях: конкурентоспроможність продукції, виробничих систем, ринку, галузі, регіону, держави та на рівні міждержавних об'єднань.

При цьому, виникає потреба об'єднання та виділення окремих ієрархічних рівнів конкурентоспроможності: мікрорівень; мезорівень; макрорівень; глобальний рівень.

В межах багаторівневої системи конкуренції на мікрорівні об'єктом забезпечення конкурентоспроможності виступає сама виробнича система та продукція, що нею виробляється. Такий процес відбувається під дією сукупності факторів, й передусім, за використання інноваційних підходів в управлінні та прогресивних технологій у виробництві. Мезорівень відображає процес формування конкурентоспроможності на рівні окремих галузей. Конкуренція на цьому рівні може проявлятися у двох формах, в залежності від наявності або відсутності жорстких структурних взаємозв'язків усередині галузевих комплексів та об'єднань через формування попиту і пропозиції або як боротьба за залучення ресурсів й вихід на нові ринки збуту.

Макрорівень формування конкурентоспроможності характеризується соціально-політичним кліматом в державі та ресурсним потенціалом, що визначає інвестиційну привабливість країни. На рівні національної економіки об'єктом конкурентоспроможності є вже не безпосередньо товар, а умови

суспільного виробництва, обстоює визнаний у світі економіст Дж. Сакс, який розглядає конкурентоспроможність як передумову та інструмент сталого економічного розвитку країни. На його думку, конкурентоспроможність національної економіки визначається наявністю в країні здорового ринку, чинників виробництва та інших характеристик, які формують потенціал для досягнення стабільного економічного зростання. Здорова економіка має бути підкріплена зростанням ділової активності, керована законом та стабільно працюючими ринками [3]. Визначальним чинником по забезпеченню конкурентоспроможності тут виступає державна політика. У зв'язку з цим вирішення проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників має стати найважливішим пріоритетом їх конкурентної політики.

Глобальний рівень формування конкурентних переваг породжує явище гіперконкуренції, що виражається в інтенсифікації конкурентного змагання транснаціональних корпорацій, країн та регіонів світу через ускладнення механізму формування та використання конкурентних переваг й характеризується широким розповсюдженням симбіозних форм конкуренції.

Сучасні глобалізаційні процеси призводять до трансформації конкурентних відносин у наступних напрямках [4]:

- по-перше, в умовах глобалізації конкуренція трансформується в багаторівневу систему, яка передбачає розвиток специфічних форм конкурентних відносин в залежності від співвідношення глобального та національного рівнів;

- по-друге, відбувається зміна форм і методів конкуренції, що полягає у переважанні елементів співробітництва та партнерства над суперництвом внаслідок якісних змін цілей господарювання суб'єктів глобалізованого простору.

Конкурентна боротьба як суперництво серед певних суб'єктів за найвигідніші джерела сировини, ринки збуту, сфери застосування капіталу посилюється в рамках окресленої національної чи міждержавної території і все більше розгортається повсюдно в масштабах глобального ринку товарів (послуг) та основних факторів виробництва, утому числі науково-технологічних та знаннєво-інформаційних, чие значення суттєво зростає на сучасному етапі розвитку конкурентних відносин [5].

За умов глобалізації економіки спостерігається посилення конкуренції, яке характерне для усіх країн, галузей економіки та окремих суб'єктів господарювання. До головних передумов формування високого рівня конкурентоспроможності є посилення боротьби за збільшення частки як на внутрішньому та зовнішньому ринках, здатності завойовувати прихильність споживачів, через диференціацію підходів до визначення місця та ролі об'єкта конкурентоспроможності та структуризації факторів забезпечення конкурентоспроможності залежно від рівня формування.

Література:

1. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри [за ред. С. І. Юрія, Є. В. Савельєва] – К.: Знання, 2007. – 595 с.
2. Філіпова С. В. Багаторівнева система забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств / С. В. Філіпова, С. О. Черкасова // Труды Одесского политехнического университета, 2006, вып.2(26). – С. 250-255.
3. Sachs J. Press Releses – WEF / J.Sachs // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org>.
4. Савченко І. А. Сучасні підходи до економічної сутності конкурентних відносин / І. А. Савченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
5. Головченко Н. З. Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки та її регіонів в умовах глобалізації: методичні підходи / Н. З. Головченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>